

Obsah

1	Vývoj poznatků o atomu, modely atomu	5
1.1	Záření černého tělesa	6
1.2	Objev atomového jádra	7
1.3	Obtíže klasického výkladu planetárního modelu	10
2	Kvantově mechanický model atomu	15
2.1	De Broglieho hypotéza	16
2.2	Elektron v kubickém monokrystalu	16
2.3	Interpretace vlnové funkce	19
2.4	Kvantově mechanický model vodíku	22
2.5	Ověření existence elektronových hladin	25
3	Magnetické vlastnosti atomu	27
3.1	Moment hybnosti elektronu	27
3.2	Magnetooptické jevy	28
3.3	Zavedení spinu	30
3.4	Spin orbitální interakce	31
4	Atomy s více elektrony	33
4.1	Pauliho princip	33
4.2	Elektronové konfigurace	33
4.3	Periodická soustava prvků	34
4.4	Energetické stavy víceelektronových atomů	37
4.5	Velmi jemná struktura	38

4.6	Hundova pravidla	39
5	Elektromagnetické přechody v atomu	41
5.1	Parita	42
5.2	Spektra atomů	43
5.3	Rentgenovské záření	45
5.4	Augerův jev	47
5.5	Fotoefekt	47
5.6	Comptonův jev	48
6	Atomové jádro	51
6.1	Nukleony	51
6.2	Nukleonová vazbová energie, Kapkový model	53
6.3	Spin a magnetický moment jádra	55
7	Radioaktivní procesy	57
7.1	α rozpad	58
7.2	β rozpad	60
7.3	γ rozpad a vnitřní konverze	62
8	Jaderné reakce	63
8.1	Zákony zachování v jaderných reakcích	63
8.2	Typy reakcí	65
8.3	Štěpení a termojaderná fúze	66
8.4	Elementární částice	70
8.4.1	Interakce mezi částicemi	71
9	Průchod částic hmotou	73
9.1	Průchod nabitých částic hmotou	73
9.2	Interakce fotonů s hmotou	75
10	Detektory a spektrometry	77
10.1	Plynem plněné detektory	78

10.2 Scintilační detektory	79
10.3 Polovodičové detektory	80
10.4 Dráhové komory	81
10.5 Registrace neutronů	81
10.6 Detekce fotonů	82

Vývoj poznatků o atomu, modely atomu

V přírodě pozorujeme téměř neomezenou mnohotvárnost různých druhů s největšími množstvími rostlin a živočichů. Objev toho, že vše se skládá z několika desítek různých typů atomů, je jedním z nejdůležitějších poznatků, který lidstvo dosáhlo. Významným objevem byly bezsporně radioaktivní prvky tj. radionuklidy. Prvky tvoří se skládají z částic (atomů a molekul), definujeme látkové množství počtem částic, které látka obsahuje. Jednotkou látkového množství je mol. Vzorek skládající se ze stejných částic má látkové množství jeden mol tehdy, když obsahuje tolik částic (nepr. atomů, molekul nebo iontů), kolik je atomů ve vzorku nuklidu uhlíku ^{12}C s hmotností $0,012\text{ kg}$. Počet částic v látkovém množství jeden mol je určen Avogadrovo konstantou

$$N_A = 6,022 \cdot 10^{23} \text{ částic/mol}$$

Hmotnost atomů a molekul se vyjadřuje často pomocí atomové hmotnostní konstanty m_u , atomová hmotnostní konstanta m_u je rovna $1/12$ hmotnosti nuklidu uhlíku ^{12}C .

$$m_u = 1,66 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$$

Problém

Odhadněte objem molekuly vody. Molekula vody se skládá ze dvou atomů vodíku (H) a jednoho atomu kyslíku (^{16}O). Molární hmotnost je $M_m = 18 \cdot 10^{-3} \text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}$. Hloubka vody je $\rho = 10^3 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$. Molární objem (objem jednoho molu látky) je přibližně

$$V_m = \frac{M_m}{\rho} = \frac{18 \cdot 10^{-3} \text{ kg} \cdot \text{mol}^{-1}}{10^3 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}} = 18 \cdot 10^{-6} \text{ m}^3 \cdot \text{mol}^{-1}$$

Na jeden molekula připadá objem